

CenRaPS Journal of Social Sciences

International Indexed & Refereed

CenRaPS
Journal of Social Sciences

ISSN: 2687-2226 (Online)

www.journal.cenraps.org

OPEN ACCESS

Original Article

Article No: 19_V1_I1_A5

YETİŞTİRİCİ İLE SÖZLEŞME YAPMAK SURETİYLE ÖZEL İZNE TABİ DAMIZLIK GEBE DÜVE İTHALATI

SERHAT GÜNGÖR*

UĞUR ZÜLKADİR**

*Selçuk Üniversitesi, Ziraat
Fakültesi Zootečni Bölümü,
Kampüs/KONYA

**Sorumlu yazar:
uzulkad@selcuk.edu.tr

Özet:

Türkiye’de yetiştirilen yerli ırkların verimlerinin düşük olduğunun tespitinden sonra, ülke hayvancılığının geliştirilmesi ve hayvanların verimlerinin artırılması amacıyla ülke dışından hayvan ithal edilmesine Cumhuriyetin ilk yıllarında başlanmıştır. 1925 yılında başlayan bu çalışmalar, 1937 yılı ve 1947 yılında dışalılarla devam etmiştir. Yurtdışından getirilen İsviçre Esmeri ve Simmental ırklarıyla ülke içerisinde sığır ıslah çalışmaları yapılmıştır. Bu konuda Karacabey harası merkez olarak seçilmiş ve buraya getirilen ırklarla bölge ve ülke hayvanlarının verimleri artırılmaya çalışılmıştır. Bunu, en büyük dış alım olarak, 1986 yılında yurtdışından Siyah Alaca ırkından 300.000 gebe düve ithalatı izlemiştir. Sonuçta yurtdışından hayvan ithal edilmesi bir devlet politikası haline gelmiştir. Son yıllarda birçok özel işletme hayvan ithalatına devam etmektedir. Bir plan dahilinde yapılan bu uygulamanın esaslarının ve uygulanış biçiminin gösterilmeye çalışıldığı bu çalışmada, bu konunun doğru yada yanlış olduğu değil, özel işletmelerin sözleşme ile yurtdışından özel izinle damızlık hayvan getirmelerine ait prosedür anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

*Damızlık, Düve, Hayvan İthalatı,
Karantina*

IMPORTS OF BREEDING ANIMALS FROM ABROAD WITH SPECIAL PERMISSION BY CONTRACT WITH BREEDERS

Abstract:

After determining that the low productivity of indigenous breeds, Turkey was started the animal imports in the early years of the Republic for increase the yields of animal and the development of the country livestock. These projects started in 1925 and continued with imports in 1937 and 1947. Cattle breeding activities in Turkey were carried out with Brown Swiss and Simmental breeds brought from abroad. In this regard, the Karacabey farm was chosen as the center and with the breeds bring to the region have been tried to increase the yields of the animals of the region and country. This was followed in 1986 by imports of 300,000 pregnant heifers from the Holstein breed as the largest foreign purchase. As a result, importing animals from abroad has become a state policy. In recent years, many private enterprises continue to import animals. In this study, which aims to show the principles and the manner of implementation of this application within a plan, this procedure will not explain whether this issue is right or wrong, but will explain the procedure to bring for private enterprises with special permission from abroad of breeding animals.

Keywords: Breeding, Heifer, Animal Imports, Quarantine

1. Giriş

Hayvan yetiştiriciliği, ülkelerin ekonomik gelirlerine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Büyükbaş hayvancılıkta üretimi yapılan et ve süt ürünleri miktarı ülke hayvancılığının gelişim seviyesini gösteren bir ölçüttür (Odacı, 2019). HAYGEM'in 2017 yılı hayvancılık verilerine göre 15.943.586 baş sığır bulunan Türkiye'de, süt üretiminin %90.64'ü (18.762.319 ton) ve et üretiminin ise %87.67'si (987.482 ton) sığırlardan elde edilmiştir (Anonim, 2018). Gelişmiş ülkelerin et üretiminde sığırın payı %27.4, süt üretiminde de %98.4'tür. Buna karşılık gelişmekte olan ülkeler, süt üretimlerinin % 64.6'sını, et üretimlerinin de %20'sini sığırdan sağlamaktadır. Türkiye'de sağılan hayvanlardan elde edilen süt verimi yaklaşık olarak 3.200 kg civarındadır (Anonim, 2017). Kültür ırklarından elde edilen süt miktarı ise yaklaşık 3.850 kg civarındadır. Bu değer bu genotiplerin orijinal bölgelerinde verdikleri süt ortalamasının yaklaşık yarısı kadardır. Bu nedenle ülkemiz açısından bu genotiplerin israfı anlamına da gelmektedir. Bu nedenle uygun çevreye uygun genotip prensibinden hareketle hayvanlara uygun çevre faktörlerinin sağlanması ya da o çevreye uygun genotiplerin getirilmesi gereklidir.

Ülkemiz hayvancılık sektöründe yaşanan problemlerin önüne geçmek amacıyla dönem dönem yurt dışından hayvan ithalatına girilmektedir. Mesela 2017 yılında 289.917.418 kg canlı

ağırlık ve 895.810 baş hayvan ithal etmiş, bunun için yaklaşık 1.159.875.096 dolar para ödemiştir. Yine 2018 Ocak-Mayıs döneminde 172.073.801 kg canlı ağırlık ve 566.391 baş hayvan ithalatı yapılmış ve buna da 677.296.951 dolar para ödenmiştir. Bu değerler 2013-2018 yılları arasında (2018 mayıs sonu itibarıyla) 1.124.962.621 kg canlı ağırlık, 2.799.388 baş hayvan ve buna ödenen 3.035.790.473 dolar olmuştur (Anonim, 2019a).

Yaklaşık 100 yıldır yapılan süt sığır ithalatı, ithal edilen hayvanların damızlık değerleriyle ilgili yetersizlikler, hayvanların vücut yapılarıyla ilgili (örneğin meme başlarının bitişik olması gibi), hayvan hastalıklarının önlenememesi ve tedavisinde görülen aksaklıklar, bakım ve besleme şartlarının yetersizlikleri, döl tutmada görülen aksaklıklar, süt veriminin taahhüt edilenle alakasız olması gibi sebepler nedeniyle başarılı olamamıştır. Bu durum “yetiştirici ile sözleşme yapmak suretiyle özel izne tabi damızlık gebe düve ithalatı” gibi uygulamaları gündeme gelmiştir.

Yurtdışından hayvan ithalatı her ne kadar ülke hayvancılığı açısından bir dezavantaj oluştursa da maalesef uygulanan bir sistemdir. Bu çalışmanın amacı Tarım ve Orman bakanlığının yurtdışından sözleşmeli olarak özel izne tabi tutarak hayvan getirecek işletmeler ile ilgili yapmış olduğu düzenleme ve işletmelerin uyması gereken kuralları sunmaktır. Böylece bu yöntemle hayvan getirecek yetiştiricilere bir ışık tutmaktır.

Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu, Tarım ve Orman Bakanlığı, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Raporu, Et ve Süt Kurumu Sektör Raporu gibi kurumsal verilerden yararlanılmıştır.

2. Düzenleme ve Kurallar

2.1.Süreç

Yurtdışından özel izinle hayvan getirilmesine yönelik sürecin akışı; (1) ithalat izninin alınması, (2) hayvan seçimi, (3) yurt dışı karantinası, (4) nakliye, (5) yurt içi karantinası ve (6) teslimat (dağıtım) şeklindedir.

2.2.Temel Şart

Yurt dışından özel izinle hayvan ithal edilirken aşağıda (A) ve (B) ana başlıklar olarak ifade edilen temel şartların yerine getirilmesi zorunludur. Özetleyecek olursak;

A. İzin hayvancılık için elverişli şartları sağlayan işletmelere dağıtılmak üzere üretici ve yetiştirici birlikleri ile gerçek ve tüzel kişilere **250** baştan az olmamak şartı ile damızlık gebe düve için verilir.

A.1) Sütçü ırklarda (Siyah Alaca ve Kırmızı Alaca) en az 100 adet, etçi ve kombine ırkları ile Jersey ırkında en az 5 baş,

A.2) Bakanlıktan hibe desteği alarak proje yapılması halinde tüm ırklar için en az 50 adettir.

B. İthalatla ilgili kurallar aşağıdaki gibidir.

B.1) İthal edilecek damızlık sığırlar ithalatın yapıldığı ülkede doğmuş olmalıdır.

B.2) İthalat izni verilen işletmelerin ihtiyacı olan damızlık sığırların seçimi, Seçim heyetine bir ziraat mühendisi (zooteknist) ve bir veteriner hekim Bakanlık tarafından görevlendirilir.

B.3) Görevlendirilen seçim heyetinin günlük harcırahları, yol masrafları ile iâşe ve ibate (barınma) bedelleri ithalatçı tarafından karşılanır. Bakanlık seçim heyetinin günlük harcırahları, “Yurtdışı Gündeliklerinin Hesaplanmasında Esas Alınacak Cetvel”e göre, seçim süresi ve yolculuk süresi göz önüne alınarak belirlenir.

B.4) İzin alınan sayının %20’si kadar olası kaza ve mücbir sebepler ile hayvan elenmesi durumunda yerine sayıyı tamamlamak amaçlı rezerv hayvan yazılabilir. Bu fazlalık izin alınan sayıya ek değildir.

B.5) Heyet tarafından onaylanan seçim listesinde yer almayan hayvanların ülkeye girişine izin verilmez.

B.6) İthalatçının en az 50 başlık birden fazla ithalat yapacağı miktarı barındırabileceği kadar karantina işletmesi olmalı ve bu işletmeler için Tarım ve Orman İl müdürlüğünden Karantina Yeri ve işletme Uygunluk Belgesi alması gerekmektedir.

B.7) İthalatçı tüm usul ve esaslara uymak ile mükelleftir. Aksi halde hakkında yasal işlemler uygulanır.

3. İthalatçının İthalat Sonrası Uyması gereken kurallar

A) Bakanlığın belirlediği usul ve esaslara uygun tüm bilgi ve belgeleri bakanlığa ibra etmelidir.

B) Taahhütnamenin (EK-3) mutlaka noter onayı yaptırılmalıdır. Hayvanların tüm kontrol ve analizlerini (aşıları ve kan analizleri gibi) bakanlığın usul ve esaslarına uygun bir şekilde eksiksiz yaptırılmalıdır.

C) Yine tüm bu işlemler tamamlandıktan sonra karantinası biten hayvanlar bakanlığın usul ve esaslarına riayet ederek dağıtılmalıdır. Teslim tutanakları (EK-9) eksiksiz ve doğru doldurularak iki nüshada Tarım ve Orman İl Müdürlüğüne teslim edilmelidir.

4. Yetiştiricilerin Uyması Gereken Kurallar

- A) Teslim aldığı hayvanları yetiştiriciler Tarım ve Orman İl müdürlüklerinden sistem kayıtlarını yaptırmalıdır.
- B) Yetiştirici teslim aldığı hayvanları 2 yıl bakmakla mükelleftir. Satma, devretme ve kesime sevk etme gibi işlemleri yapması yasaktır. Ancak Veteriner Hekim raporu ile hastalık, damızlık değerini yitirme gibi durumlarda tutanak ile kesimi yapılabilir.
- C) Tarım ve Orman İl müdürlüklerine gerekli istenilen bilgi ve belgeleri temin etmelidir.

5. Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinin Sorumluluğu

- A) Tarım ve Orman İl müdürlükleri hayvanların usule uygun karantina işlemlerini yapar.
- B) Yetiştiricilerin teslim aldığı hayvanları teslim tutanağı ile uygunluğunu denetleyerek uygun belgelerin bir örneğini Bakanlığa iletirler.
- C) Mevzuat dahilinde hayvanların sistem kayıtlarını gerçekleştirirler.
- D) İthalat kurallarına uymayanlar hakkında işlem başlatırlar.
- E) İthal edilen hayvanları ve buzağılarını Bakanlıkça belirtilen usul ve esaslarda düzenli olarak takibini yaparlar.
- F) İthal Hayvanları İzleme Formlarını düzenlerler ve Bakanlığa iletirler.

Müracaat esnasında ve hayvanlar geldikten sonra doldurulması ve ibraz edilmesi gereken ekler Tarım ve Orman Bakanlığı'nın resmi web sitesinde mevcut olup aşağıda bu eklerin içerikleri sunulmuştur (Anonim, 2019b).

Ek-1: İthalatçının T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'na ithalat izni için sunacağı dosyanın üst yazısı.

Ek-2: Kontrol belgesi

4 adet düzenlenen bu belge hayvanların gümrükten geçiş belgesi mahiyetindedir.

GTİP: İthalat kodu (0102.21.10.00.00)

Yurt dışı satıcı firma bilgileri doldurularak Bakanlığa gönderilir. Bakanlık ise ithalat onayı verdikten sonra hayvanların gümrüğe gelmesine en fazla bir hafta kala gümrüğe kontrol belgelerini gönderir.

Ek-3: İthalatçı tarafından NOTER onaylı T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'na verilen taahhütnamedir. Evrakları tam ve doğru olarak ilgili birimlere teslim edileceği, karantina uygulanacağı ve aşı ve kan testlerini yaptıracığı gibi genel bilgileri içeren bir taahhüttür.

Ek-4: Aynı şekilde yetiştirici (alıcı) tarafından NOTER onaylı T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'na verilmek üzere ithalatçının izin dosyasına eklediği taahhütnamedir. Yetiştiricinin gerekli şartları yerine getireceğini belirten taahhütnamedir.

Ek-5: Sözleşme

Yetiştirici ile İthalatçı arasında imzalanan asgari şartları taşıyan noter onaysız standart bir zorunlu sözleşmedir. Sözleşmeye farklı madde eklemesi yapılabilmektedir.

Ek-6: Sığırcılık işletmesi kapasite raporu

İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından bir Veteriner Hekim ve bir Zooteknistin düzenlediği yetiştiricinin işletmesinin durumunu gösterir belgedir. İşletme tescil belgesi, hayvan varlığı raporu, ÇKS ve işletmenin bulunduğu yerin tapu örneği hem rapor ekinde olmalı hem de rapor düzenlenirken bilgi alınmalıdır.

Burada dikkat edilecek en baştaki husus; işletmenin tapusunun kimin üzerine olduğudur. Eğer tapu başkasının üzerine ise en az 3-4 yıllık noter onaylı kira sözleşmesi istenmektedir. Eğer hisseli ise ve hissedarlardan birisi de yetiştirici ise diğer hissedarlardan muvafakatname alması, diğer dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de; işletmenin mevcut hayvan sayısı ve ithal etmek istediği hayvan sayısıdır. İşletme Tescil Belgesi ve Hayvan Varlığı Raporunda işletmenin hayvan mevcudiyeti resmi olarak görülmektedir. Bunlara ek olarak ta alacağı hayvanlar işletmenin kapasitesini aşmamalıdır. Dikkat edilecek son bir husus ise; Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS)'de yer alan ekilir arazi ve işletmedeki mevcut yem bitkileri stoklarıdır. Hayvan başı sulu arazide 2,5 da veya kuru arazide 5 da istenmektedir. Eğer tüm bunlar yetersiz ise Kaba Yem Tedarik Sözleşmesi istenmektedir.

Ek-7 Karantina yeri ve işletme uygunluk belgesi

İthalatçı yurt dışından getirdiği hayvanları yetiştiriciye teslim etmeden önce 21 günlük karantina süresi uygulamak zorundadır. Karantinayı yapacağı işletmenin kapasitesi dosya toplam müracaat hayvan sayısı kapasitesinde veya fazla olmalıdır. Bu süre zarfında hayvanların toplamının %5'inden (örnekleme metodu) kan alınarak hastalık (Tüberküloz, IBR v.b.) testleri için Bornova Veteriner Araştırma Enstitüsüne gönderilir. Eğer temiz ise dağıtımına izni verilir. Ancak herhangi bir bulguya rastlanırsa tüm hayvanlardan kan alınarak test uygulanmaktadır. Ayrıca tüm hayvanlara ŞAP aşılıları bu karantina süresi içinde yapılır.

Ek-8: Yurtdışında hayvanların seçime hazır olduğunu ve seçimi yapacak Bakanlık seçim heyeti talep yazısıdır. Hayvanların seçime hazır olduğu yazısı yurt dışından geldiğinde, bu yazı ile verilir.

Ek-9 Yirmi bir (21) günlük karantina süresi bittikten sonra KURA usulü ile sahiplerine verilen hayvanların teslim edildiğine dair tutanaktır.

Ek-10 İthal damızlık hayvanları izleme formu

İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün 6 aylık dönemler halinde ithal hayvan alan işletmeleri takip ettiği formdur. Doğum, ölüm, buzağılama gibi bilgiler yer alır.

6. Hayvan seçimi

Şirket yetkilisi ve İl Birliğinden bir personel ile üye işletmeler gezilmek suretiyle hayvanlar seçilmektedir. Ön seçim yapılmıyor ise Türkiye'den Bakanlık heyeti (2 kişi) de seçime dahil olmaktadır.

7. Yurtdışı karantinası

Hayvan seçimi yapıldıktan sonra yurtdışında bir ay süren ve kan testlerinin yapıldığı bir süredir.

Kan numuneleri hayvan seçimi yapılırken veya hayvanlar karantinaya alındığı gün alınır ve Tüberküloz, Brucella, IBR/IPV, Enzootic Bovine Leucosis (EBL), Bovine Viral Diarrhea (BVD), Trichomoniasis ve Campylobacteriosis (Vibrosis) v.b. hastalıkları kontrol edilir.

Sağlık kontrollerinden temiz raporu alan hayvanlar Türkiye'ye gönderilmek üzere yüklemeleri yapılır.

8. Nakliye

Nakliye hayvan taşıma amaçlı özel üretilmiş tırlar vasıtası ile yapılır. Örneğin Nakliye Almanya'dan Türkiye'ye beş gün sürmektedir.

9. Yurtiçi karantinası

Yurt dışından temiz olarak Türkiye'ye gelen hayvanların tekrar (kontrol amaçlı) teste tabi tutulduğu süredir. Minimum 21 gündür. Karantinada yine hayvanlardan kan numuneleri alınır (%5 örnekleme).

BVD, Mavi Dil, IBR/IPV, Paratüberküloz, Schamellenberg ve Tüberkülin testlerinden Bakanlığın istedikleri hastalıkların taraması yapılmaktadır.

10. Teslimat (Dağıtım)

Dağıtım kura usulü ile yapılmaktadır. Guruplar anne süt verim özelliklerine göre hazırlanmış (ort: 7500 lt'lik grup) 10'ar düveden oluşmaktadır. Tutanaklar ile dağıtım resmiyete bağlanmaktadır.

11. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de yetiştirilen kültür ırklarının verimleri istenen seviyede değildir. Bunda daha çok bu hayvanlara sağlanan çevre faktörlerinin uygun olmaması etkilidir. Ülkemizde hayvancılıkla ilgili birçok problem vardır. Bu problemlerin bir an önce çözüme kavuşturulması ve hayvancılığın istenen seviyeye getirilmesi gereklidir. Bunun için öncelikle; düşük verimli yerli ırkların verimlerinin artırılması için ıslah çalışmalarına önem verilmesi gereklidir. Hayvancılığın ıslahına gerekli önem verilmediğinden dolayı verimlilik oldukça düşüktür. Bunun yanında işletme büyüklüklerinin küçük ölçekli olması bir dezavantajdır. Bu nedenle optimum işletme büyüklüklerinin tespit edilerek üretim yapılması sağlanmalıdır. Küçük işletmelerde maliyet dezavantajı işletmeler için büyük bir problemdir. Yine uygun teknoloji ve yeterli hijyene sahip olmayan işletmelerin çok olması kaliteli üretimin yapılmasının önüne geçmektedir. Belki de en önemli problemlerden birisi ise yem fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki dengesizliktir. Yem fiyatlarının pahalılığı yüzünden üretim yapamaz hale gelen hayvancılık işletmelerinde, ürün fiyatlarına paralel yem fiyatı uygulanmasının maliyetleri düşürerek daha ucuza üretim yapmalarına imkan sağlayacaktır. Hayvan hastalıkları ile mücadelenin istenen düzeyde ya da etkili yapılamaması da hayvancılığın en büyük problemlerindendir. Bu konuda bakanlığın uygulamaları olsa da yetiştiricilerin de işin önemini kavraması özellikle ihbarı mecburi hastalıklar konusunda daha etkin mücadele etmeleri gereklidir. Üretimin geleneksel yöntemlerle yapılması hayvan hastalıklarının bertaraf edilmesinde sıkıntılara yol açmaktadır. Pazarlama zincirinin uzunluğu ve örgütlenmenin yetersiz oluşu etkin bir üretimin önüne geçmektedir. Özellikle mevcut örgütlerin etkili çalışmaması yetiştiricilerin bu örgütlere yeterince önem vermemesi de büyük sıkıntılara neden olmaktadır. Üretici Birlikleri ticari faaliyetler yapmak yerine hayvancılığın önündeki sorunları giderecek çözümlere odaklanmalıdır. Kaba yem temini yönündeki sıkıntılar da ekonomik bir hayvancılığın önüne geçmektedir. Yine bu işi bilmeden hayvancılık yapan kişilerin, para kazanırım düşüncesiyle işe girmeleri ise trajik bir durumdur.

Bütün bu problemler ortada iken kaliteli damızlık temini adına yurtdışından hayvan getirilmesi, getirilecek hayvanların istemiş oldukları çevre faktörlerini sağlamadan bu işe

girilmesi çok da mantıklı bir iş olmayacaktır. Özellikle sun'i tohumlama gibi çok daha etkin ve ekonomik bir yöntemin kullanımının yeterli olmaması insanları bilinçsizce dışarıdan hayvan alımına yöneltmektedir. Bu nedenle sun'i tohumlama uygulamasının daha etkin kullanımı hayvan getirilmesine tercih edilmelidir. Bunda Bakanlık kadar yetiştirici birliklerinin ve diğer örgütlerin yapması gereken çok şey bulunmaktadır. Yetiştiricilerin bu konuda bilinçlendirilmesi gereklidir. Bu amaçla eğitim çalışmaları, yarışmalar, reklamlar ve promosyon uygulamaları yapılmalıdır. Devlet desteğinin etkin bir şekilde uygulanması da hayvancılığın geliştirilmesi açısından önemlidir. Üretimde girdi maliyetlerinin mutlaka düşürülmesi gereklidir.

Bu çalışmada her ne kadar arzulanan bir durum olmasa da uygulamasının olmasından dolayı yurt dışından damızlık getirilmesinde uygulanan bir yöntem tanıtılmaya çalışılmış işin prosedür kısmı anlatılmıştır.

12. Kaynaklar

1. Anonim. 2017. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <http://www.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi 23.02.2018).
2. Anonim. 2018. Konya Tarım ve Orman Bakanlığı Şube/İlçe Müdürlükleri 2017 Yılı Değerlendirme ve Koordinasyon Toplantısı Sonuç Raporu. https://konya.tarimorman.gov.tr/Belgeler/tydd_belge_2018/2018_sube_ilce_koord_to_pl_kitabi.pdf. Erişim Tarihi: [10.07.2019].
3. Anonim. 2019a. Hayvancılık Raporu, 2018. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası. http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=29946&tipi=17&sube=0. Erişim Tarihi: 10.07.2019.
4. Anonim. 2019b. Tarım ve Orman bakanlığı resmi web sitesi. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Hayvancilik/Ithalat-Ihracat/Buyukbas-Ihtalat-Ihracat?Ziyaretci=Ihracat-Ihtalat>. Erişim Tarihi: 10.07.2019.
5. Odacı, Ö. 2019. Konya İlinin Ereğli İlçesinde Özel Bir Süt Sığırcılık İşletmesinde Yetiştirilen Siyah Alaca Sığırların Bazı Süt ve Döl Verim Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, KONYA.